

jących się we wnętrzach budynku. Dzięki tak szczegółowym opisom czytelnik jakby przenosi się w czasie i staje się naocznym świadkiem codziennego życia Olgi Kobyłańskiej. Tekst monografii został wzbogacony licznymi ilustracjami z osobistego archiwum pisarki.

Książka Wołodymyra Woźniuka pt.: *Буковинські адреси Ольги Кобилянської. Біографічно-краєзнавча монографія* niewątpliwie zasługuje na uwagę. Autor w sposób wnikliwy i kompetentny dokonał analizy zarówno życia, jak i twórczości, przez pryzmat życia codziennego, jednej z wybitniejszych przedstawicielek ukraińskiego modernizmu. Monografia jest warta polecenia również z uwagi na fakt, iż stanowi jedno z niewielu tak wnikliwych opracowań dotyczących życia i twórczości Kobyłańskiej.

Anna Waga
Instytut Filologii Słowiańskiej KUL

Валерія Врублевська, *Шарітка з Рунгу: Біографічний роман про Ольгу Кобилянську*, Київ: Видавничий центр „Академія” 2007, ss. 512.

Tradycja form biograficznych sięga antyku, jednak wielki rozkwit biografii przyniósł koniec XIX i wiek XX. W szczególności rozwinęły się liczne odmiany gatunkowe, pośrednie pomiędzy historiograficznymi formami, pamiętnikami, dziennikami, listami, a powieścią autobiograficzną, której fabuła swobodnie posługuje się prawdziwymi wydarzeniami mającymi miejsce w życiu pisarza, łącząc je z sytuacjami wymyślonymi przez autora.

Pojawia się również powieść biograficzna, która ma na celu wyraziste zaprezentowanie osobowości i psychiki głównego bohatera, osoby rzeczywistej. Utwór opiera się na materiałach biograficznych, ale operuje fikcją i wprowadza nieudokumentowane wypowiedzi, wydarzenia, sytuacje wykreowane przez autora powieści biograficznej. Najczęściej dzieje takiej postaci tworzą spójną fabularnie całość. Utwór biograficzny sięga po typowo literackie elementy kompozycyjne i stylistyczne. Zdarzenia rozwijają się w przebiegu chronologicznym, a pomiędzy nimi zachodzą związki przyczynowo-skutkowe. W powieści narrator nie ingeruje w świat bohatera, nie bierze udziału w wydarzeniach, prowadzi anonimową opowieść o tym, co się zdarzyło. Powieść taka charakteryzuje się zazwyczaj narracją prowadzoną w trzeciej osobie, którą cechuje pozorny obiektywizm i dystans do czytelnika.

Powieść biograficzna stanowi jeden z najchętniej uprawianych gatunków literackich. Ten rodzaj powieści można zakwalifikować jako jedną z rozlicznych odmian powieści historycznej. Liczba głównych bohaterów takiego utworu jest

zawsze dość ograniczona, zazwyczaj jest to tylko jeden główny bohater, może być ich też kilku.

Właśnie do takiego gatunku sięgnęła Waleria Wróblewska, autorka powieści biograficznej o Oldze Kobyłańskiej, ukraińskiej pisarce żyjącej na przełomie XIX i XX wieku. Wróblewska jest pisarką, której twórczość wiąże się z takimi znanymi postaciami w ukraińskiej kulturze, jak: S. Kruszelnycka, O. Kobyłańska, a w kulturze rosyjskiej M. Cwietajewa. Wszystkie stały się bohaterkami jej powieści biograficznych. W swoim dorobku pisarskim ma ona również książkę dla dzieci pt. *Persteń*, którą debiutowała w 1969 roku, a także scenariusz do filmu *Powernennia Baterflaj* (o światowej sławy ukraińskiej śpiewaczce operowej Solomiji Kruszelnyckiej), który został zaliczony do stu największych obrazów ukraińskich. Utwory Walerii Wróblewskiej wzbogaciły ukraińską literaturę i zostały wysoko ocenione w kategoriach artystyczno-dokumentalnych. Sama autorka twierdzi, że w swoich książkach widzi jedynie realizację swoich marzeń o tym, aby stworzyć portret plejady najznamienitszych ukraińskich kobiet. Książkę o Oldze Kobyłańskiej zaczęła pisać jeszcze w 1978 roku, interesowała ją osobowość pisarki, która według niej jest najbardziej złożoną i pełną sprzeczności postacią w literaturze ukraińskiej. Motywacją do zakończenia pracy nad utworem było pojawienie się nowych i dość kontrowersyjnych publikacji o Kobyłańskiej we współczesnym literaturoznawstwie ukraińskim.

Książka Wróblewskiej *Szaritka z Rungu: biohraficznyj roman pro Olgu Kobyliansku* została wydana w 2007 roku przez Centrum wydawnicze «Akademija» z Kijowa. Utwór składa się z sześciu rozdziałów, z których każdy ma jeszcze podrozdziały. Już sam tytuł jest zagadkowy, gdyż, gdyby nie wyjaśnienie, że jest to powieść biograficzna o Oldze Kobyłańskiej, nie wiedzielibyśmy, o kim jest książka. Szaritka to nazwa warkoczyka huculskiego, elementu regionalnego ubioru lub nazwa górskiego kwiatu. Natomiast Rung to nazwa jednej z gór, znajdującej się niedaleko miasteczka Kumpulung, w którym żyła rodzina Kobyłańskich. Olga Kobyłańska była wrażliwa na przyrodę, lubiła ją obserwować. Później, gdy myślami wracała do młodości, wspominała to miejsce, górskie krajobrazy, które dawały jej poczucie wolności i oderwanie od nie zawsze miłej rzeczywistości.

Wróblewska opisuje i analizuje całe życie tytułowej bohaterki. Opowiada o rodzinie Kobyłańskich, o miejscach, w których mieszkali. Ukazuje wiele znanych postaci ludzi oraz osób, które los zetknął z rodziną pisarki na jakiś czas. Przedstawia najróżniejsze sytuacje, od tych bardzo przyziemnych, z codziennego życia, aż do szczególnych, mających bardzo duże znaczenie dla pisarki. Czytelnik dowiaduje się o życiu na wsi, w mieście, finansowych problemach, chorobach bliskich Olgi Kobyłańskiej, dużo miejsca autorka poświęca na przedstawienie stosunków pisarki z ojcem, rodzeństwem, otoczeniem, co powoduje, że tych opisów czasami jest za wiele, są zbędne.

Często w powieści pojawiają się cytaty z listów, pamiętnika, nawiązania do utworów Kobyłańskiej, co z pewnością powoduje, że książka Wróblewskiej zyskuje na autentyczności. Olgę Kobyłańską poznajemy jako osobę znającą literaturę europejską, kulturę, a także jako wnikliwego psychologa. Dodatkowo dowiadujemy

się, że ukończyła jedynie cztery klasy szkoły podstawowej, na dalszą edukację nie miała szans. Autorytarny ojciec, który nie widział dla kobiet innego miejsca, niż w domu, nie pozwolił na dalszą edukację córki, a już zupełnie nie akceptował jej pragnień i ambicji.

Podczas czytania powieści biograficznej Walerii Wróblewskiej często zaciera się granica między tym, co realne, co zdarzyło się naprawdę, co jest zapisane w dokumentach, a tym, co jest dopowiedziane i dopisane przez autorkę. Poglądy autorki zaprezentowane na stronach książki przedstawiają Kobylańską przede wszystkim jako kobietę niezrealizowaną życiowo, która nie miała szansy na bycie żoną, matką, założenie rodziny. Była kobietą, która przez całe życie szukała miłości i jej nie znalazła, była samotna, a jej jedynym przyjacielem i ucieczką było pisanie, to był jej świat. Kobylańska była osobą szczególną, nietuzinkową i niezrozumianą przez współczesnych sobie. Wróblewska zawarła w powieści odpowiedzi na wiele pytań dotyczących Kobylańskiej, jak również przedstawiła przyczyny postawy pisarki do życia, myślenia na swój temat. Kobylańska żyła w trudnych czasach, które nie pozwalały kobietom na samorealizację, nie rozumiano ich pragnień, ale nawet rodzinny dom, ojciec, rodzeństwo nie pojmowało i nie akceptowało dążeń i marzeń przyszłej pisarki. Już z pierwszego rozdziału „Dolia” możemy wywnioskować, jakie były przyczyny i źródła myślenia o sobie Kobylańskiej.

Na stronach powieści pojawiają się inne kobiety, z którymi Kobylańska przyjaźniła się, wśród których mogła znaleźć zrozumienie: Sofija Okunewska, Chrystia Alczewska, Natalka Kobryńska, Augusta Kochanowska, Łesia Ukrainka. Wróblewska przedstawia również historię feministycznego ruchu kobiet w Europie i próbach stworzenia podobnego na Ukrainie. Autorka wspomina również o osobach, które miały wpływ na ukształtowanie osobowości i światopoglądu pisarki: Goethe, George Sand, Lessing, Nietzsche.

W XX wieku w literaturoznawstwie ukraińskim pojawili się badacze życia i twórczości Olgi Kobylańskiej, spośród których warto wspomnieć Tamarę Hundorową, Solomiję Pawłyczko, Wirę Ahejewą, Niłę Zborowską, Marka Pawłyszyna, Wołodymira Wozniuka. Książka Walerii Wróblewskiej nie jest opracowaniem naukowym, chociaż materiał podstawowy, tak jak u powieściopisarza i u badacza jest ten sam: dokumenty życia i twórczości Olgi Kobylańskiej. Jednak autorka powieści biograficznej powinna posługiwać się całkiem innym – artystycznym – językiem pisania o swojej bohaterce, wykreować własną wizję jej osobowości i świata przedstawionego. Powieść biograficzna Wróblewskiej stanowi cenne źródło wiedzy o pisarce, chociaż nie ma tu – prawdę mówiąc – faktów nieznanych badaczom literatury ukraińskiej. Zbyt dużo w niej powszechnie znanych i sumiennie przedstawionych dokumentów i zdarzeń, a zbyt mało fantazji twórczej, interpretacji i właśnie arcyzmu.

Katarzyna Mrugała
Katedra Literatury Ukraińskiej KUL